

fige, hvorfor Regjeringen uden Lov kan gjøre det, som Loven gaar ud paa, saa er det, fordi Regjeringen kan ganske handle som den private Godseier, der gjør sine Bønder et i alle Henseender billigt Tilbud, og bestemmer denne Billighed i de enkelte Tilfælde efter de forhaandenværende Omstændigheder. Taxationen møder os i § 2, der foreskriver, at den Commission, som udnævnes, skal taxere Eiendommen til, hvad den som Arvefæsteeiendom med de paalagte Byrder vil være værd i Handel og Wandel. Jeg skal oprigtig sige, at jeg troer ikke, at det vil skee — ja, man tage mig det ikke ilde op — jeg troer ikke, at det er Meningen, at det skal skee. Allerede ved denne Sags 1ste Behandling udtalte Justitsministeren — saavdt jeg mindes — at han betragtede de Commissioner, der foreskrives ved Loven, mindre som Taxationscommissioner end som Skjønscmmissioner. Naar Justitsministeren tillader sig en saadan Opfattelse, at han istedetfor Taxationscommissioner, der nævnes i Loven, substituerer Skjønscmmissioner, saa er jeg vis paa, at i Virkeligheden ville Commissionerne følge denne Opfattelse endnu mere; de ville gjøre sig til noget Andet, end de ved Loven ere satte til, og det anseer jeg for en overordentlig stor Fejl; jeg anseer det reent ud sagt for at være demoraliserende; men de ville komme ind derpaa, fordi Loven efter min Overbevisning — deri er jeg fuldkommen entig med Udvalget — er for streng. Der forlanges Taxationer af Eiendommene efter deres Værdi „i Handel og Wandel“. Man kan gjøre Alt, hvad man vil, for at indskrænke dette Begreb; man kan sige, at der skal udelukkes Svindel, at der skal ikke tages Hensyn til enkelte Aars høje Priser, eller til de urimelige Priser, til hvilke denne eller hin Eiendom er solgt. Men jeg siger, at ingen Taxationscommisair, hvem det ved Lov er foreskrevet at skulle taxere en Eiendom til dens Værdi i Handel og Wandel, er berettiget til at lægge en anden Maalestok til Grund end det Spørgsmaal, til hvilken Pris pleie slike Eiendomme at sælges, til hvilken Pris kunne de kjøbes? Saasandt som Prisen paa en Lunde Byg i Handel og Wandel er den Pris, til hvilken jeg kan sælge den, naar jeg gaar op paa Gammeltorv, eller til

hvilken jeg kan kjøbe den, naar jeg gaar dervhen, ikke just regnet for en enkelt Dag, men efter et bestemt Antal Dage, hvor der har været baade høje og lave Priser, saa sandt er ogsaa Eiendommens Værdi i Handel og Wandel den, hvortil Eiendomme af samme Bestaffenhed, om ikke just i dette Aar, saa i et vist Antal af Aar, der ligge nær ved det nærværende Standpunkt, i Virkeligheden ere solgte og kjøbte. Naar man fraviger dette, forrykker man Begrebet Handel og Wandel. Nu er jeg dernæst fuldkommen overbevist om, at en saadan Handels- og Vandelsspris have de private Godseiere, der hidtil frivillig have solgt Bøndergods, ikke søgt og ikke opnaaet. Beregningen er jo ikke saa let at gjøre, fordi de Fleste have solgt saaledes, at der strax indtraadte en Opgjørelse med Fæsterne; de overtage det strax; der blev ikke den Hensigten paa samme Afgifter, som her er tilsigtet. Sammenligner man Prisen med de Tabeller, der ere udregnede, vil man see, at de private Godseiere ikke have opnaaet den Værdi, naar de solgte til Fæsterne, selv ikke i almindelige Aaringer. Det er heller ikke den Værdi af solgt Fæstegods, som de Stiftelser eller Bestyrrelser, der have solgt, have søgt eller opnaaet. Der er en vis Art Eiendomme, der gaar ind under denne Lov, med hvis Salg jeg fra Efteraaret 1848 til Slutningen af 1851 har havt at gjøre; det er Annex- og Mensalgaarde, der tilhørte Præstefald, men ogsaa enkelte Gaarde, der tilhørte lærde Skoler eller andre Stiftelser. Jeg har altid der taget et meget stærkt Billighedshensyn og er gaaet ud fra, at naar Stiftelsen skilte sig ved den sikre og faste Eiendom, maatte den avancere en ikke ganske liden Deel i aarlig Renteindtægt, og det kunde den overmaade let, fordi sædvanligt disse Eiendomme gav en temmelig ringe Indtægt, men paa den anden Side har man aldrig stræbt at opnaae Alt, hvad der kunde opnaaes, hvis Eiendommen som fri Eiendom virkelig kom til Salg. Man er gaaet en Middelvei, hvormed Stiftelsen kunde være tjent, og hvormed Fæsterne og deres Esterladte ligeledes kunde være tjente. Tænke vi os nu det Hele gennemført administrativt; tænke vi os en Plan for Afhændelsen af Fordegodset udarbejdet af Stiftelsens Administration og an-